

Esikist. tite 75/30.10.1973

M

PÄLKÄNE HARHALA VÄRILÄ

Rautakautisen kalmiston kaivaus

Anja Sarvas - Maarit Lönnberg 1973

Pälkäne, Harhala, Värilä

Rek. n:o 1¹

Maanomistaja: Hannes Värilän perikunta. Tilaa hoitaa Jussi Värilä, os. 36640 Iltasmäki

Peruskartta n:o 2132 06 1:20 000 Laitikkala, painettu 1956

Kaivausalueen koordinaatit: x = 6798 05

y = 516 09

z = noin 95 m mpy

Paikalta ovat löydökset KM 19177:1-71.

Aikaisemmat löydökset: KM 5966:1-7, KM 6096:1-90, KM 7007

A:1-46, KM 19137.

Aikaisemmat tutkimukset: A Hackmanin kaivaus 1912, B. Cederhvarfin kaivaus 1915, Anna-Liisa Hirviluodon tarkastus 1973.

Liitteet 1-4 ovat kertomukseen liittyviä karttoja.

Liitteet 5-6 ovat kuvatauluja, joissa on valokuvat negatiiveista ff. 40190-40203.

Maanviljelijä Jussi Värilä oli jo useamman vuoden aikana pyytänyt Värilän maalla sijaitsevan kalmiston jäännösten tutkimista, koska alue rauhoitettuna esti häntä toteuttamasta paikalla olevan ulkorakennuksen laajentamishankkeita. Keväällä 1973 saatiin lisäbudjetissa kaivaukseen tarvittavat varat ja tutkimukset paikalla suoritettiin 6.8. - 10.8.1973.

Värilän rautakautinen kalmisto sijaitsee Värilän riihen ja heinäladon välisellä alueella, Kaitamon tien itäkoillispuolella (liite 1). Kalmiston itäpuolella, noin 180 metrin päässä on Pintelevjärvi. Pälkäneen kirkosta on paikalle matkaa noin 8,1 km linnuntietä eteläkaakkoon. Värilän kalmistosta tutkittiin kesällä 1973 sen jäljellä olevat rippeet, yhteensä 60 m².

*tarkastus
ei kellosta
...
* ei kellosta
... 4/8/1974*

Kaivausalue, joka alkoi välittömästi riihen eteläseinästä, päätettiin 2 x 2 m ruutuihin (liite 1). Kiintopisteeksi valittiin Värilän pihatien ja kaivausalueen välillä oleva laakea maakivi. Sen lukema oli 127 ja absoluuttinen korkeus meren pinnasta 95,60 m. Korkeus saatiin kuljettamalla vanhan Hämeenlinna-Tampere-tien varrella olevan valtiollisen kiintopisteen (100,44 m mpy) lukema kaivausalueen kiintopisteeseen.

Aluksi poistettiin koko alueelta turve. Sen jälkeen siirryttiin kaivamaan maata lastoilla vajaan 10 cm:n kerroksina. Kyseessä oli pelkkä tekninen suoritus eikä esim. maassa toisistaan erottuvien kerrosten poistaminen.

Ensimmäisessä kaivauskerroksessa (liite 2) maa oli suurimmaksi osaksi harmaata peltomultaa. Kaivausalueen korkeimmalla kohdalla ruuduissa M 11-12 sekä ruudussa M 15 oli myös jonkin verran ruskeaa hiekkaa. Ruudussa O 14 oli noin 1 x 1 m laaja saviläikkä. Ruuturivissä M, varsinkin ruuduissa M 12 ja M 14 oli melko paljon pieniä kiviä. Muu alue oli verraten kivetöntä.

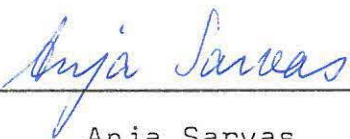
Toisesta kaivauskerroksesta (liite 3) paljastui kiviä enemmän kuin ensimmäisestä. Tässäkin kerroksessa kivet keskittyivät pääasiassa kaivausalueen länsiosaan ruuturiveihin M-N (liite 6, kuvat 2-3). Maaperä toisessa kerroksessa oli pääasiassa multaa, mutta paikoin oli ruuturiveissä M-N myös ruskeaa hiekkaa. Ruutujen M 14-15 länsilaidassa oli hiilensekaista, harmaata hiekkaa josta löytyi melko runsaasti palaneita luunsiruja ja muutama saviastian pala. Ruudun O 14 ensimmäisessä tasossa näkyvät saviläikkä ulottui vielä toisenkin kaivauskerroksen pohjalle. Tässä tasossa läikkä oli pienentynyt, mutta se oli edelleen puhdasta savea ja näkyi erittäin selvästi. Maanviljelijä Jussi Värilä arveli, että savi on ns. ajomaata, siis jossain vaiheessa paikalle tuotua. Värilän kertoman mukaan pelto on

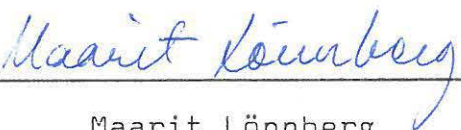
aikoinaan ulottunut suunnilleen ruuturivien N ja O rajalle. Siten selittyi myös ruuturivin O kivettömyys ja puhdas pelto-
multa.

Kolmannessa kaivauskerroksessa (liite 4) maaperä oli peltomul-
taa paitsi ruuduissa M 14-15, joissa oli ruskeaa hiekkaa. Ruu-
tujen keskellä hiekka oli paikoin heikosti hiilensekaista ja
harmahtavaa. Ruutujen M 14-15 rajalla olevien isojen kivien
ympäriltä hiilensekaisesta maasta löytyi vielä jonkin verran
palaneita luunsiruja.

Löydöksiä paljastui kaivausalueelta erittäin niukasti: kuonaa,
muutama koristelematon saviastian pala ja vähän palaneita luun-
siruja. Kaivetulla alueella ei ollut myöskään havaittavissa
varsinaista kulttuurikerrosta, vaan rautakautinen aineisto löy-
tyi peltomullasta ja alueen länsilaidassa olevasta hiekasta.
Kivet olivat tavallisia luonnonkiviä eikä alueella ollut mitään
rakennettuja kiveyksiä, ei myöskään palon jälkiä.

Helsingissä 24.10.1973

Anja Sarvas

Maarit Lönnberg

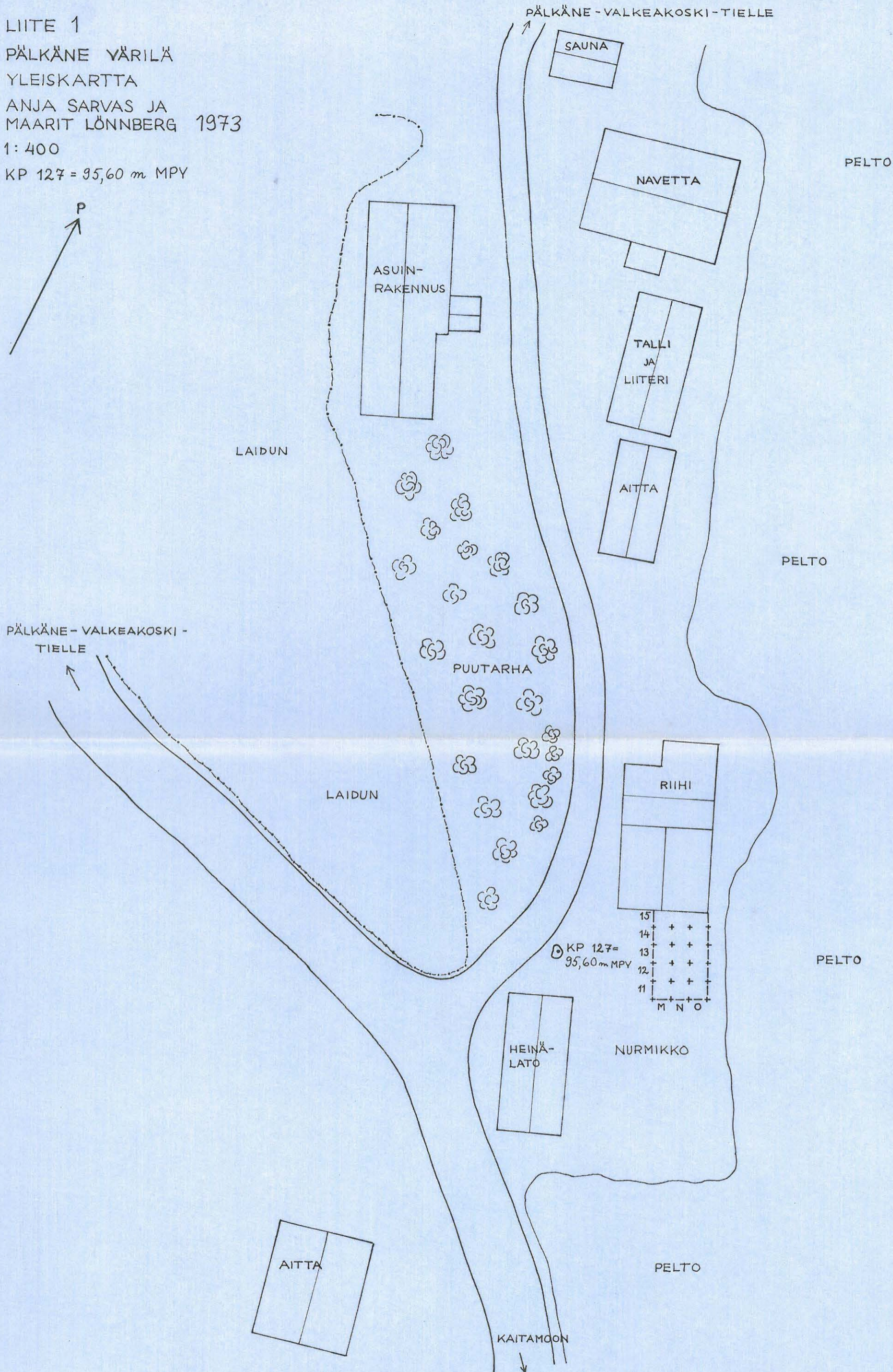
LIITE 1

PÄLKÄNE VÄRILÄ
YLEISKARTTA

ANJA SARVAS JA
MAARIT LÖNNBERG 1973

1:400

KP 127 = 95,60 m MPY

PÄLKÄNE-VALKEAKOSKI-TIELLE

PÄLKÄNE-VALKEAKOSKI-TIELLE

LÄIDUN

PELTO

PELTO

LÄIDUN

PUUTARHA

ASUIN-RAKENNUS

SAUNA

NAVETTA

TALLI
JA
LIITERI

AITTA

RIIHI

NURMIKKO

HEINÄ-LATO

AITTA

PELTO

PELTO

KAITAMOON

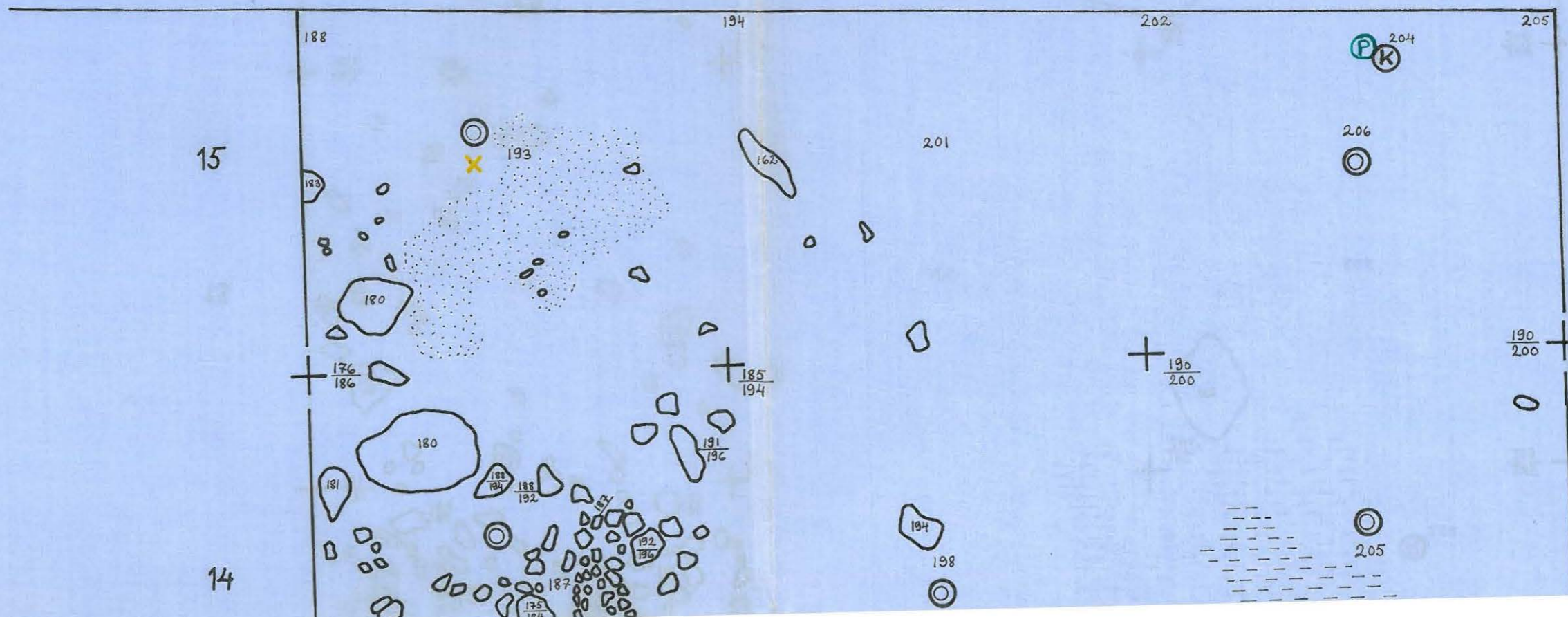
KP 127 =
95,60 m MPY

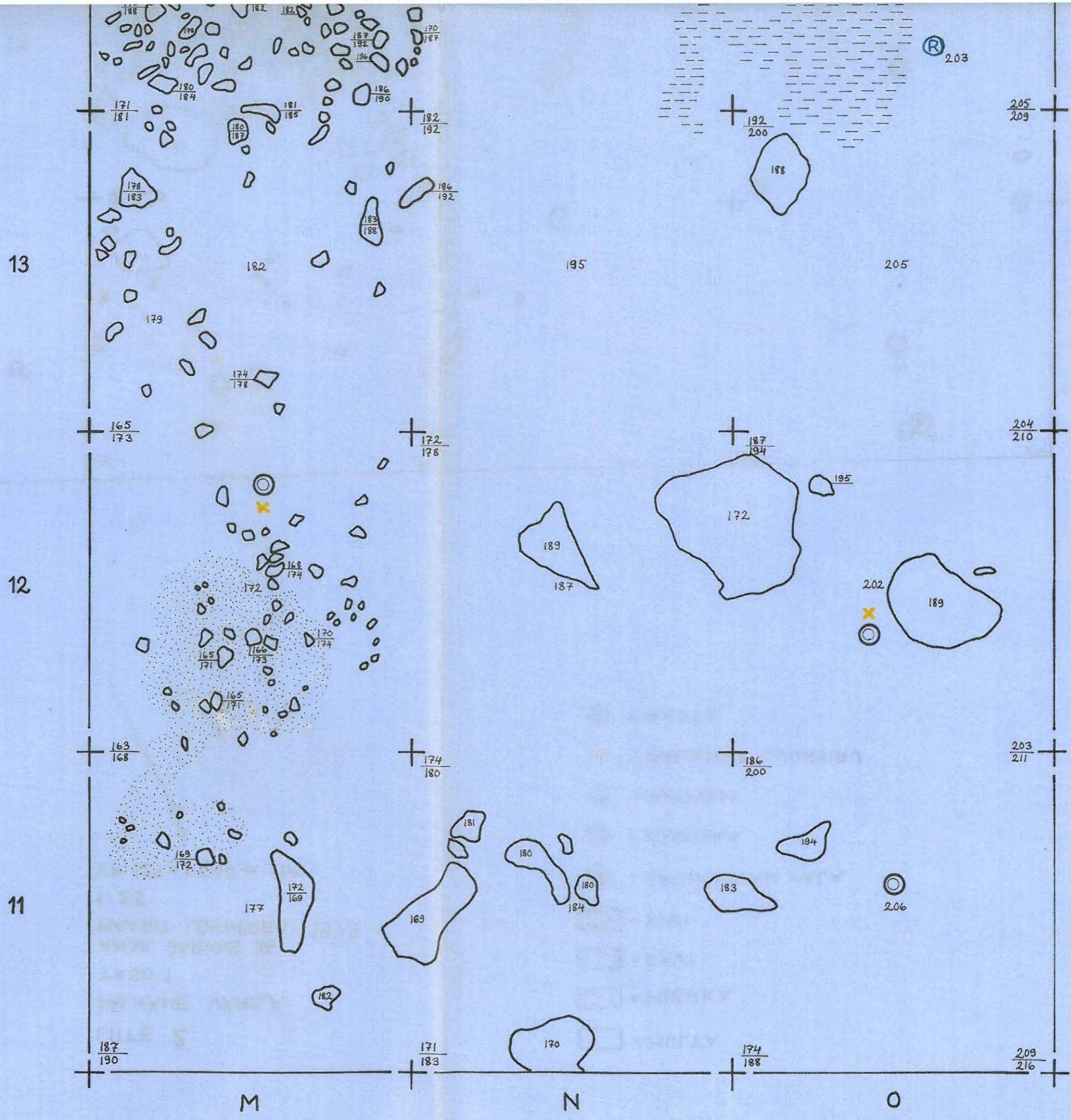
15	+	+	+
14	+	+	+
13	+	+	+
12	+	+	+
11	+	+	+
	M	N	O

LIITE 2
 PÄLKÄNE VÄRILÄ
 TASO 1
 ANJA SARVAS JA
 MAARIT LÖNNBERG 1973
 1:25
 KP 127 = 95,60 m MPY

- = MULTA
- = HIEKKA
- = SAVI
- = KIVI
- = SAVIASTIAN PALA
- = KUONAA
- = PRONSSI
- = PALANUT LUUNSIRU
- = RAUTA

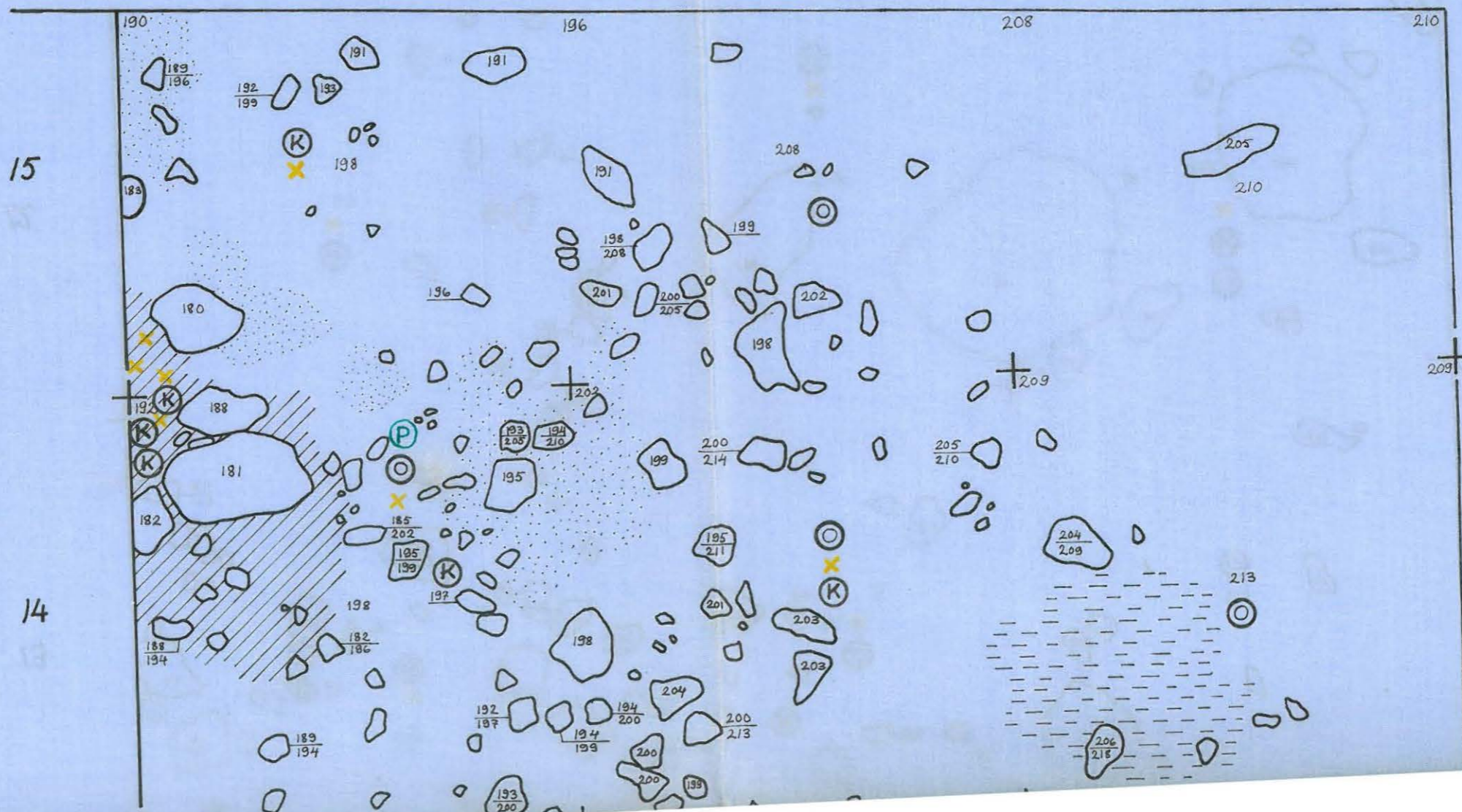

LIITE 3
 PÄLKÄNE VÄRILÄ
 TASO 2
 ANJA SARVAS JA
 MAARIT LÖNNBERG 1973
 1:25
 KP 127 = 95,60 m MPY

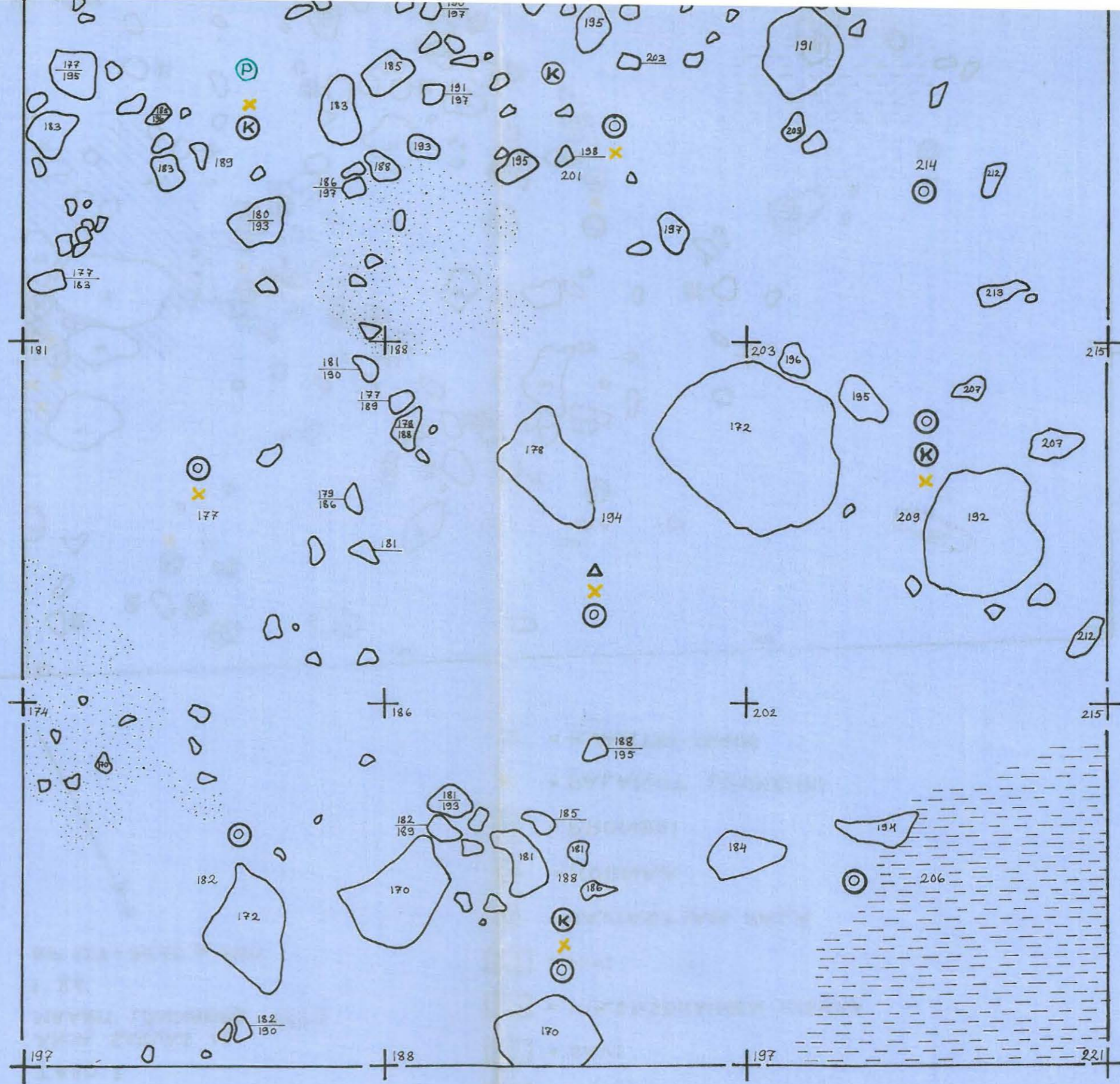
- = MULTA
- = HIEKKA
- = SAVI
- = HIILENSEKAINEN HIEKKA
- = KIVI
- = SAVIASTIAN PALA
- = KUONAA
- = PRONSSI
- = PALANUT LUUNSIRU
- = KVARTSI-ISKOS

13

12

11

M

N

O

LIITE 4

PÄLKÄNE VÄRILÄ

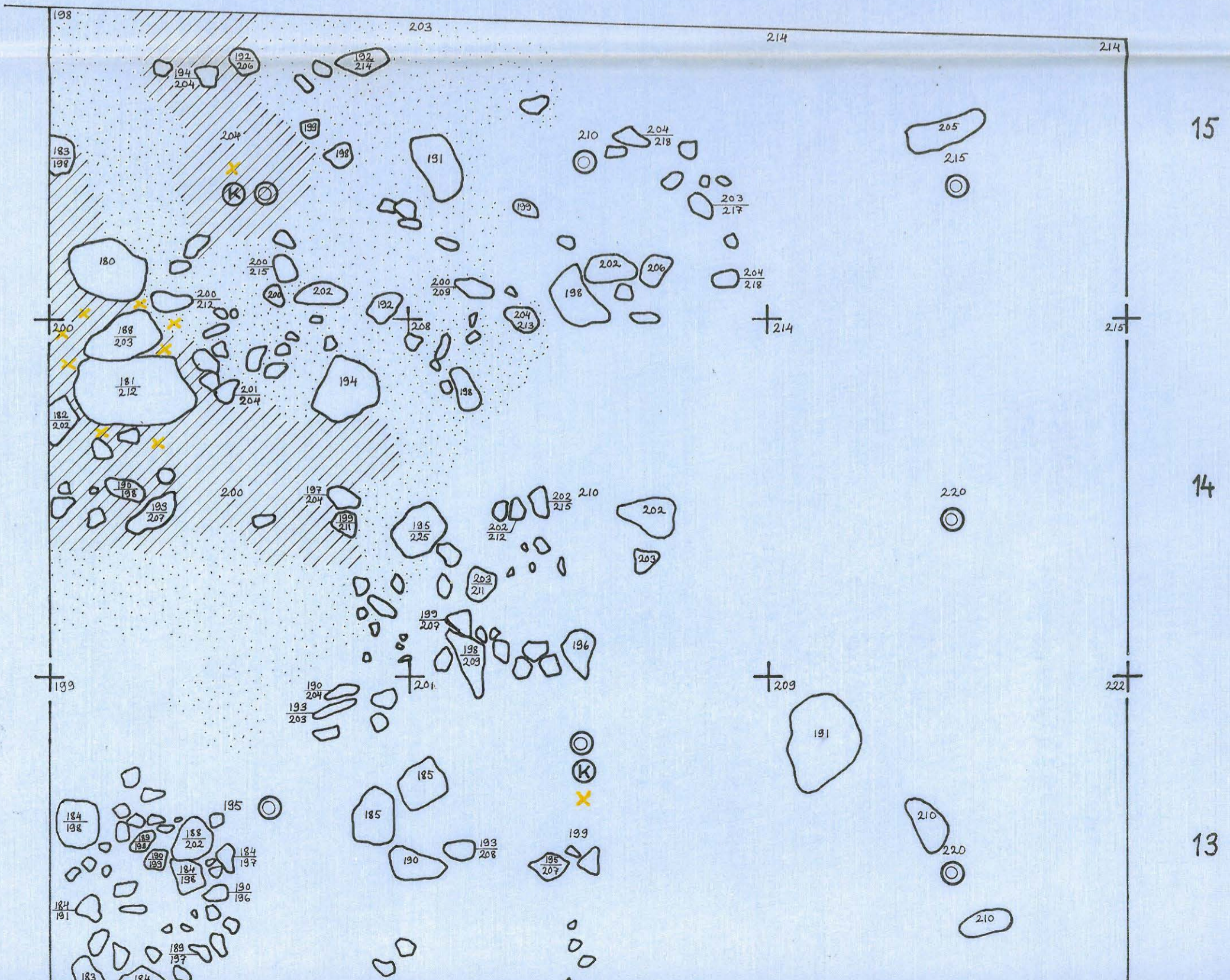
TASO 3

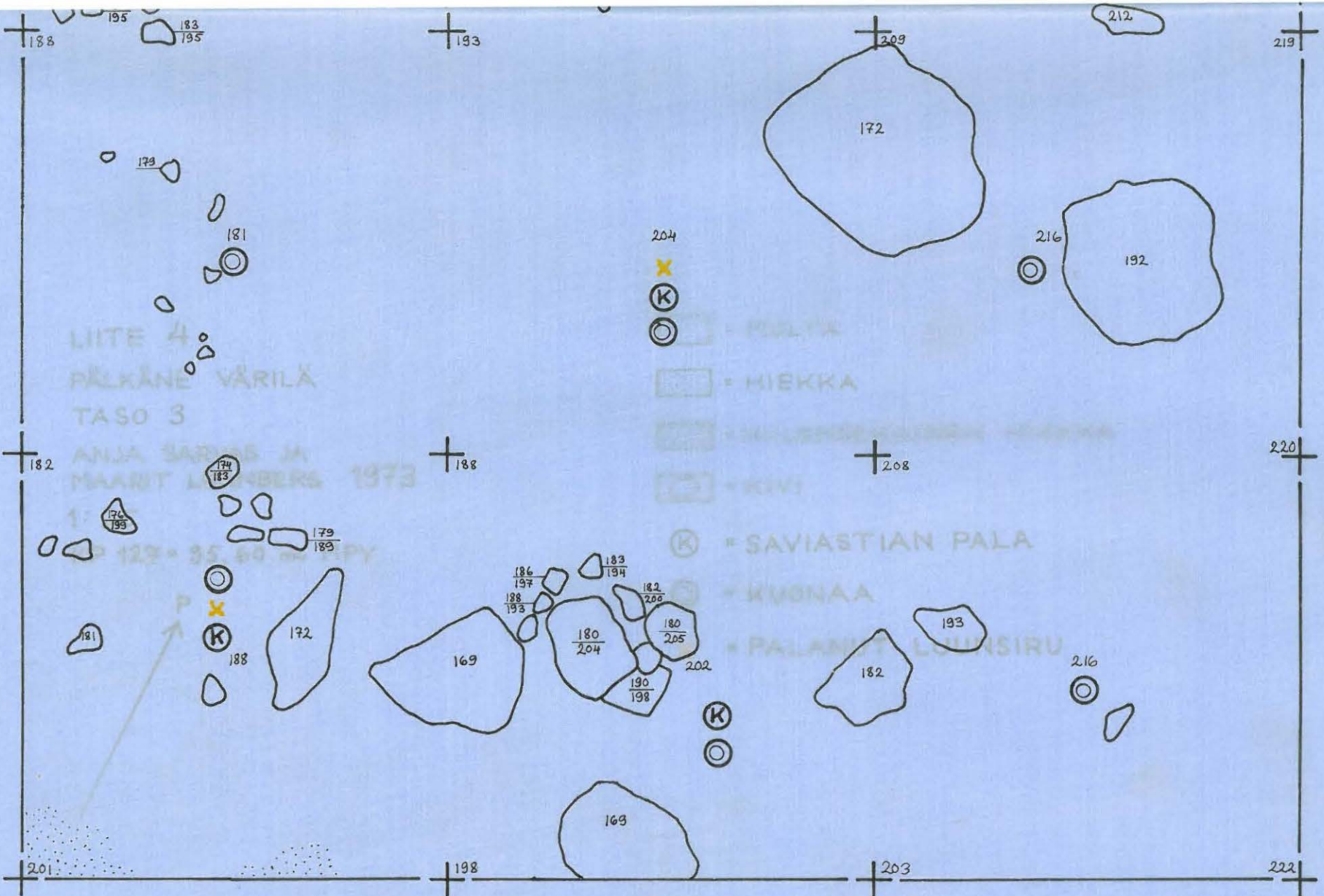
ANJA SARVAS JA
MAARIT LÖNNBERG 1973

1:25

KP 127 = 95,60 m MPY

- = MULTA
- = HIEKKA
- = HIILENSEKAINEN HIEKKA
- = KIVI
- K = SAVIASTIAN PALA
- O = KUONAA
- x = PALANUT LUUNSIRU

LIITE 4
PÄLKÄNE VÄRILÄ
TASO 3

ANJA SÄRMS JA
MAARIT LINDBERG 1973

1: P 122 = 35 50 m PY

204

X

(K)

○

— = HIEKKA

— = KIVONAA

— = KIVI

(K) = SAVIASTIAN PALA

○ = KIVONAA

— = PALAMIN LUUNSIIRU

M

N

O

12

11

PÄLKÄNE VÄRILÄ

LIITE 3

ff. 40190-40192

KUVA 1. RAUTAKAUTINEN KALMISTO SIJAITSEE NUOLEN OSOITTAMASSA PAIKASSA VÄRILÄN TILAN RIIHEN JA LADON VÄLISSÄ. KUVA ON OTETTU ETELÄSTÄ.

ff. 40193-40194

KUVA 2. KAIVAUSALUE PAALUTETTUNA 2x2 METRIN RUUTUIHIN. TAUSTALLA NÄKYVÄ PINTELE, KUVA ON OTETTU LÄNNESTÄ.

f. 40195

KUVA 3. KAIVAUSTA VARTEN PAALUTETTU ALUE KUVATTUNA LOUNAASTA.

ff. 40196-40198

KUVA 1. ALUETTA KAIVETAAN TOISEEN TASOON. KUVA ON OTETTU LOUNAASTA.

ff. 40199-40200

KUVA 2. RUUDUT M-O 14-15 KAIVETTUINA TOISEEN TASOON. KUVA ON OTETTU LÄNNESTÄ.

ff. 40201-40203

KUVA 3. RUUDUT M-O 14-15 ON KAIVETTU TOISEEN TASOON. MUISSA RUUDUIS-
SA KAIVETAAN PARHAILLAAN TOISTA KERROSTA. KUVA ON OTETTU IDÄSTÄ.